บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

<u>ความมุ่งหมายของการวิจัย</u>

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียนประถมศึกษาตามโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2535 ในจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านบริบท

1.1 วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนการสอนตามโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1.2 วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนการสอนในโครงการกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติจริง

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

2.1 ประเมินความพร้อมของปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ความพร้อมของงบประมาณ สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ที่ใช้สอน

2.2 ประเมินความพร้อมของบุคลากร ได้แก่ ความพร้อมของ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ

3. ด้านกระบวนการ

3.1 ประเมินความเหมาะสมของการวางแผนการสอน

3.2 ประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการสอน

3.3 ประเมินความคุ้มค่าและความเหมาะสมของการใช้งบประมาณ บุคลากร สื่อการเรียนการสอนและอาคารสถานที่ที่ใช้สอน

4. ด้านผลผลิต

ประเมินพฤติกรรมทางด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

<u>วิธีการดำเนินการวิจัย</u>

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2535 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 536 คน ได้มาจากการสุ่มด้วยวิธีการหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) และใช้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียนนั้นเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ เกี่ยวกับด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต และแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับด้านกระบวนการ และผลผลิต

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการและนักเรียนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

<u>สรุปผลการวิจัย</u>

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ผู้บริหารส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 40 ปี มีอายุราชการมากกว่า 15 ปี และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 44.00 60.00 และ 92.00 ตามลำดับ

1.2 ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี มีอายุราชการ 11-15 ปี และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 39.58 36.46 และ 79.19 ตามลำดับ

1.3 นักเรียนส่วนใหญ่ มีระดับผลการเรียน 2.00-3.00 และส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 24.80 และ 48.90 ตามลำดับ

2. ผลการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1 ด้านบริบท

2.1.1 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนการสอนกับจุดประสงค์ของหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่าโดยส่วนรวมแผนการสอนในโครงการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า จุดประสงค์ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลของแผนการสอนมีความสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง

2.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนการสอนกับสิ่งที่ปฏิบัติจริง พบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่า สิ่งที่กำหนดในแผนกับสิ่งที่ปฏิบัติจริงในส่วนรวมมีความสอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่าด้านเนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ความเหมาะสมและความชัดเจนของเกณฑ์การประเมินผล แนวทางการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่กำหนดในแผนกับสิ่งที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ในแผนการสอนกับจุดประสงค์ของหลักสูตร สิ่งที่กำหนดในแผนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง แต่สิ่งที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น

2.2.1 ด้านความพร้อมของปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ความพร้อมของงบประมาณ สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารมีความเห็นว่าความพร้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในส่วนรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ความเพียงพอของงบประมาณในการดำเนินโครงการ ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุในการดำเนินโครงการมีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ส่วนครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่า ความพร้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในส่วนรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุในการดำเนินงานตามโครงการอยู่ในระดับน้อย

2.2.2 ด้านความพร้อมของบุคลากร พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความพร้อมตรงกันคือ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี แต่มีความพร้อมต่างกัน คือ ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้รับการอบรมการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการมากกว่า 1 ครั้ง ส่วนครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ นอกจากนี้ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงที่ทำการสอนมากกว่า 21 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทำการสอนมากกว่า 3 กลุ่มประสบการณ์และกลุ่มประสบการณ์ที่ทำการสอนตรงกับความถนัด

2.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.3.1 ความเหมาะสมของการวางแผนการสอน ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่ามีการศึกษาหลักสูตรและแผนการสอน การเตรียมวางแผนก่อนทำการสอน การจัดสื่ออุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

2.3.2 ความเหมาะสมของการดำเนินการสอน พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการดำเนินการสอนของครูโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่การสอนโดยให้นักเรียนมีความชอบในการทำงานกลุ่มและการไปใช้สิทธิเลือกตั้งกรรมการสภานักเรียนอยู่ในระดับมาก

2.3.3 ความคุ้มค่าและความเหมาะสมของงบประมาณ สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่และบุคลากร พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าส่วนใหญ่งบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้มาจากงบประมาณรายการค่าวัสดุการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอนได้มาจากครูผู้สอนเป็นผู้จัดหามาเอง สถานที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นห้องเรียน มีครูครบตามเกณฑ์ที่ สปช.กำหนด และครูผู้รับผิดชอบโครงการต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ด้วย (งานใดงานหนึ่งใน 6 งาน)

2.4 ด้านผลผลิต

2.4.1 การแสดงพฤติกรรมด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมของนักเรียนตามความเห็นของครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่าพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมในส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับมาก ได้แก่ การทำความเคารพผู้มีอายุมากกว่าด้วยการไหว้ การยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ ส่วนพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับน้อย คือ การขโมยสิ่งของในห้องเรียนและในโรงเรียน

2.4.2 การแสดงพฤติกรรมด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมในส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับมาก ได้แก่ การใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในขณะเรียนและทำงานกลุ่ม การยกมือเมื่อต้องการออกความคิดเห็น การยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน การเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามของกลุ่ม การเข้าแถวเมื่อต้องการรับสิ่งของ การช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ตามข้อตกลง การให้ความเต็มใจและสมัครใจช่วยเหลือกันและการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกรรมการสภานักเรียน ส่วนพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับน้อยคือ การที่นักเรียนทนไม่ได้เมื่อถูกเพื่อนวิจารณ์จุดบกพร่อง

3. สภาพปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนในโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละ

ปัญหาพบว่ามีปัญหาด้านอัตรากำลังครู งบประมาณ การจัดหาสื่อและอุปกรณ์การสอน ความเข้าใจในการวางแผนการสอน ความชำนาญในการใช้กระบวนการสอน ความสามารถในการสอนตามที่กำหนดในแผน ความเข้าใจในการวัดพฤติกรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

<u>อภิปรายผล</u>

1. การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

1.1 ด้านบริบท

1.1.1 จากผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนการสอนกับจุดประสงค์ของหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่าโดยส่วนรวมแผนการสอนในโครงการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าจุดประสงค์ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลของแผนการสอนมีความสอดคล้องกับหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ที่ผลการวิจัยเป็นดังนี้อาจเนื่องทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดแผนการสอนได้กำหนดมาจากจุดประสงค์ของหลักสูตร ดังจะเห็นได้จากจุดประสงค์ของแผนการสอน ซึ่งกำหนดให้ปลูกฝังพฤติกรรมและกระบวนการประชาธิปไตยให้นักเรียนระดับประถมศึกษาโดยแทรกในเนื้อหาวิชาการแต่ละกลุ่มประสบการณ์ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 57) ได้ทำการติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยอยู่เสมอตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการจึงทำให้ทราบข้อบกพร่องของแผนการสอนแล้วทำการปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

1.1.2 จากผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนการสอนกับสิ่งที่ปฏิบัติจริง พบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่า สิ่งที่กำหนดในแผนกับสิ่งที่ปฏิบัติจริงในส่วนรวมมีความสอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่าด้านเนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ความเหมาะสมและความชัดเจนของเกณฑ์การประเมินผล แนวทางการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่กำหนดในแผนกับสิ่งที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ในแผนกับจุดประสงค์ของหลักสูตร สิ่งที่กำหนดในแผนอยู่ในระดับปานกลาง แต่สิ่งที่

ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเป็นดังนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจนมีการติดตามผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอทำให้บุคลากรในสายงานตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยไปพร้อม ๆ กับการให้ความรู้ด้านเนื้อหาตามหลักสูตรให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา (อาลัย หงษ์ทอง. 2535 : 124) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างเต็มที่ด้วยความเสมอภาคกัน (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2534 : 7 - 10) ทำให้ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมต้องมีความสนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

2.1 ผลการวิเคราะห์ความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ความพร้อมของงบประมาณ สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ที่ใช้สอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความเห็นว่าความพร้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในส่วนรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ความเพียงพอของงบประมาณในการดำเนินโครงการ ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุในการดำเนินโครงการมีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ส่วนครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่า ความพร้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในส่วนรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ความเพียงพอของงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุในการดำเนินงานตามโครงการอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับการวิจัยของอาลัย หงษ์ทอง (2535) ซึ่งทำการประเมินโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากมีปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนโครงการดังผลการประเมินการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 16 - 17) พบว่า การดำเนินงานตามโครงการมีปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งหมายถึงครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ มีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยไม่เพียงพอและมีงบประมาณในการนิเทศติดตามผลน้อย

2.2 ผลการวิเคราะห์ความพร้อมของบุคลากร พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความพร้อมตรงกันคือ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี แต่มีความพร้อมต่างกัน คือ ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้รับการอบรมการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการมากกว่า 1 ครั้ง ส่วนครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ นอกจากนี้ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงที่ทำการสอนมากกว่า 21 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทำการสอนมากกว่า 3 กลุ่มประสบการณ์และกลุ่มประสบการณ์ที่ทำการสอนตรงกับความถนัด สอดคล้องกับผลการประเมินการดำเนินงานตามโครงการของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 16 - 17) พบว่าคณะครูที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนยังไม่ได้ทุ่มเทและเสียสละเพื่อกิจกรรมนี้อาจเนื่องมาจากภาระความรับผิดชอบที่มีจำนวนมาก

3. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3.1 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการวางแผนการสอน ผลการวิจัย พบว่าครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่ามีการศึกษาหลักสูตรและแผนการสอน การเตรียมวางแผนก่อนทำการสอน การจัดสื่ออุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการวิจัยของอาลัย หงษ์ทอง (2535 : 125) ซึ่งทำการประเมินโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการและนักเรียนมีความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินการตามโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยปรากฏดังนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษามีระดับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ในการสอนเป็นเวลานานจึงมีความชำนาญในด้านการจัดการเรียนการสอน ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสม

3.2 ความเหมาะสมของการดำเนินการสอน พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการดำเนินการสอนของครูโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่การสอนโดยให้นักเรียนมีความชอบในการทำงานกลุ่มและการไปใช้สิทธิเลือกตั้งกรรมการสภานักเรียนอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการสอนพอสมควร

ทำให้ประสบผลสำเร็จในการสอนพอสมควร นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีประสบการในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการโดยผ่านการอบรมมากกว่า 1 ครั้ง จึงมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการและทำการถ่ายทอดวิธีการดำเนินงานให้กับครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการตลอดจนมีการติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอยู่เสมอทำให้การดำเนินการสอนเป็นไปอย่างเหมาะสม

3.3 ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าและความเหมาะสมของงบประมาณ สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่และบุคลากร พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าส่วนใหญ่งบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้มาจากงบประมาณรายการค่าวัสดุการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอนได้มาจากครูผู้สอนเป็นผู้จัดหามาเอง สถานที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นห้องเรียน มีครูครบตามเกณฑ์ที่ สปช.กำหนด และครูผู้รับผิดชอบโครงการต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ด้วย (งานใดงานหนึ่งใน 6 งาน) สอดคล้องกับผลการสัมมนาศึกษานิเทศก์จังหวัดซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 16 - 17) พบว่า การปฏิบัติงานตามโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยส่วนใหญ่มีปัญหาด้านบุคลากรและงบประมาณสนับสนุนโครงการและสอดคล้องกับผลการวิจัยของพีระพงษ์ ศรีเหนี่ยง (2524) พบว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยในห้องเรียนโดยการสอนแทรกในเนื้อหาวิชา

4. ด้านผลผลิต

4.1 ผลการแสดงพฤติกรรมด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมของนักเรียนตามความเห็นของครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่าพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมในส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับมาก ได้แก่ การทำความเคารพผู้มีอายุมากกว่าด้วยการไหว้ การยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ ส่วนพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับน้อย คือ การขโมยสิ่งของในห้องเรียนและในโรงเรียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสาลี่ จบศรี (2531) พบว่า การให้นักเรียนสอนกันเองเพื่อช่วยกันทำงาน นักเรียนจะมีบทบาทเป็นผู้นำและผู้ตามทำให้สภาพการอยู่ร่วมกันดีขึ้น เพราะผู้เรียนได้ช่วยกันแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติงานร่วมกันทำให้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้

4.2 ผลการวิเคราะห์การแสดงพฤติกรรมด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรม และ

ปัญญาธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมในส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับมาก ได้แก่ การใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในขณะเรียนและทำงานกลุ่ม การยกมือเมื่อต้องการออกความคิดเห็น การยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน การเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามของกลุ่ม การเข้าแถวเมื่อต้องการรับสิ่งของ การช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ตามข้อตกลง การให้ความเต็มใจและสมัครใจช่วยเหลือกันและการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกรรมการสภานักเรียน ส่วนพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับน้อยคือ การที่นักเรียนทนไม่ได้เมื่อถูกเพื่อนวิจารณ์จุดบกพร่อง สอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 30) ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนเนื้อหาวิชา เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนแต่ละครั้ง จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ในเนื้อหาวิชาและได้รับการปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตย ผลที่จะตามมาคือนักเรียนจะเกิดความอยากรู้อยากเห็น รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น รู้จักทำงานร่วมกับหมู่คณะ รู้จักวางแผนในการทำงานทำให้เกิดบรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียน

2. สภาพปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนในโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละปัญหาพบว่ามีปัญหาด้านอัตรากำลังครู งบประมาณ การจัดหาสื่อและอุปกรณ์การสอน ความเข้าใจในการวางแผนการสอน ความชำนาญในการใช้กระบวนการสอน ความสามารถในการสอนตามที่กำหนดในแผน ความเข้าใจในการวัดพฤติกรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 16 – 17) พบว่า การดำเนินงานตามโครงการมีปัญหาด้านบุคลากรซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยเพียงพอ ผู้บริหารแต่ละระดับ เช่น ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ไม่ได้จัดบรรยากาศของประชาธิปไตยในหน่วยงานให้เป็นตัวอย่างอย่างจริงจังและขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญการส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนเท่าที่ควร

<u>ข้อเสนอแนะทั่วไป</u>

1. ด้านบริบท

โรงเรียนควรจัดหาวิธีการที่จะให้ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการได้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโครงการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีภาระรับผิดชอบในปริมาณที่มาก จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเพื่อคิดค้นหาวิธีการในการใช้เครื่องมือช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จตามโครงการ โดยใช้ระยะเวลาน้อยลงกว่าเดิม เป็นการลดภาระให้น้อยลง

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

โรงเรียนควรหาวิธีการจัดหาและเตรียมปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้พร้อมมากขึ้น เพราะความพร้อมทางปัจจัยเบื้องต้น มีผลสำคัญอย่างยิ่ง ต่อผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนควรมีการจัดทัศนศึกษาและดูงาน ระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูผู้รับผิดชอบโครงการรวมทั้งนักเรียน ในโรงเรียนที่มีผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับดีเด่น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง ผู้บริหาร ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการและนักเรียนพร้อมทั้งนำความคิดมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนของตนเองให้มีความก้าวหน้าต่อไป

4. ด้านผลผลิต

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ต่างจากผู้บริหารซึ่งผ่านการอบรม จึงทำให้การดำเนินการตามโครงการยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร หน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ จึงควรพิจารณาจัดให้มีการอบรมครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อทำให้การปฏิบัติในทุกระดับมีความสอดคล้องกัน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะบรรลุผลดีที่สุดหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับระดับผู้ปฏิบัติ คือ ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ

<u>ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป</u>

1. ควรได้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนในโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตย ในระดับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนของในโรงเรียนประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ประสบผลสำเร็จ

3. ควรมีการศึกษาทดลองเกี่ยวกับกระบวนการและเทคนิคในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งผลให้การเรียนการสอนตามแผนการสอนของโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาประสบผลสำเร็จ